

**Інструктивно-методичний лист**  
**щодо вивчення української мови (рідної) та літератури**  
**в 2015/16 навчальному році**

У 2015/16 навчальному році вивчення української мови (рідної) та літератури здійснюватиметься за наступними програмами, розробленими на основі Державних освітніх стандартів основної загальної та середньої (повної) загальної освіти:

— **Новосьолова В., Скуратівський Л., Шелехова Т.** Програма з української мови для загальноосвітніх закладів з українською мовою навчання // Збірник нормативного і програмного супроводу з навчального предмета «Українська мова (рідна)». — Тирасполь: ДОЗ «ПДІРО», 2009. — С.38–87.

— **Тихоша В.** Програми для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням української мови, ліцеїв та гімназій гуманітарного профілю // Збірник нормативного і програмного супроводу з навчального предмета «Українська мова (рідна)». — Тирасполь: ДОЗ «ПДІРО», 2009. — С.88–133.

— **Бандура О., Волошина Н.** Програма з української літератури для загальноосвітніх закладів з українською мовою навчання // Збірник нормативного і програмного супроводу з навчального предмета «Українська література (рідна)». — Тирасполь: ДОЗ «ПДІРО», 2009. — С.42–147.

Згідно з Базисним навчальним планом кількість годин на вивчення української мови (рідної) та літератури у 2015/16 навчальному році залишається без змін.

Упровадження Єдиного державного екзамену з української мови викликає значну увагу вчителів-словесників до відпрацювання у школярів навичок виконання тестових завдань різної форми й різного ступеня складності.

Якісний аналіз результатів ЄДЕ з української мови частини А виявив типові проблеми в знаннях учнів із наступних тем:

- ступені порівняння прикметників;
- відмінювання числівників;
- вид односкладного речення;
- правопис прислівників;
- розділові знаки в складносурядному реченні;
- вживання слова у властивому йому значенні.

Як і в минулі роки, випускники не справилися з наступними завданнями частини В: В2 (уподібнення приголосних звуків), В4 (розряд займенників за значенням), В6 (вид складно-підрядного речення), В8 (виражальні засоби мови).

При підготовці учнів до написання твору-роздуму (частина С) єдиного державного екзамену з української мови необхідно враховувати, що даний вид роботи має чітку структуру, якої потрібно дотримуватися.

Основні вимоги до твору-роздуму наступні:

1. Правильне розуміння, інтерпретація та коментування основного змісту вихідного тексту, його теми, основної проблематики, ідеї, а також позиції автора, тобто його ставлення до зображуваного.

Висока оцінка за твір ставиться за умови: а) основний зміст та проблематика тексту зрозумілі та прокоментовані правильно, без фактичних помилок; б) правильно сформульована позиція автора щодо порушеної у тексті проблеми.

2. Відображення власної позиції випускника, тобто вміння висловити власне ставлення до порушених у тексті проблем (або до однієї з проблем), сформулювати свою позицію, що збігається або не збігається з авторською, обґрунтувати її та навести аргументи, що підтверджують власні судження.

Висока оцінка за твір може бути поставлена, якщо позиція автора твору: а) чітко сформульована; б) логічно аргументована із залученням кількох аргументів.

3. Розуміння випускником мовних особливостей вихідного тексту і ролі мовних засобів виразності, що використовуються автором для передачі своєї позиції, а також уміння провести мовний аналіз вихідного тексту: зазначити засоби мовної виразності й оцінити мовне оформлення тексту (пояснити роль мовних засобів виразності у тексті).

Висока оцінка за твір може бути поставлена, якщо характерні для вихідного тексту мовні засоби зазначені, правильно пояснена їхня роль у тексті, наведені приклади.

4. Сміслова цілісність, мовленнєва зв'язність і послідовність викладу. Названа вимога передбачає: а) логічність, послідовність, несуперечливість і завершеність тексту твору; б) наявність у творі певних композиційних частин, що відповідають комунікативному задуму автора твору і виділяються за допомогою абзацного членування.

Висока оцінка за твір може бути поставлена, якщо він характеризується смисловою цілісністю, композиційною стрункістю, зв'язністю викладу і відсутністю порушень щодо абзацного членування тексту.

5. Точність, багатство, виразність і правильність мовного оформлення твору, тобто точність висловлення власних думок, багатство словника, доречність використання виразних засобів мови відповідно до обраного стилю мовлення, відсутність орфографічних, пунктуаційних і граматичних помилок, а також мовленнєвих помилок і недоліків.

Висока оцінка за твір може бути поставлена, якщо робота характеризується точністю вираження думок, різноманітністю граматичних форм, доречним використанням виразних засобів

мови, а також відсутністю орфографічних, пунктуаційних, мовних та граматичних помилок, пов'язаних з основними нормами українського літературного слововживання.

Згідно з Наказом Міністерства освіти Придністровської Молдавської Республіки від 17 грудня 2014 року №1695 у лютому 2015 року проведена контрольна робота з літератури у формі підсумкового твору.

На сайті центру експертизи якості освіти (<http://ceko-pmr.org/>) розміщені наступні матеріали:

- методичні рекомендації щодо підготовки та проведення підсумкового твору;
- тематичні напрямки для підготовки до підсумкового твору;
- критерії оцінювання підсумкового твору.

Контрольна перевірка з української мови здійснюється фронтально та індивідуально.

Фронтально оцінюються: аудіювання, читання мовчки, диктант, письмовий переказ і письмовий твір, мовні знання й вміння.

Індивідуально оцінюються: говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос. Для цих видів діяльності не відводять окремого уроку. У I півріччі пропонуємо провести оцінювання 2 видів мовленнєвої діяльності (усний твір, діалог). У II півріччі провести оцінювання таких видів мовленнєвої діяльності, як усний переказ і читання вголос. Повторне оцінювання всіх видів мовленнєвої діяльності не проводять.

Для забезпечення високої грамотності та загальної культури учнів необхідно дотримуватися визначених правил і рекомендацій щодо ведення учнівських зошитів:

1. Записи в зошиті виконують кульковою ручкою з синім чорнилом чи його відтінками (для оформлення таблиць, схем тощо використовують простий олівець).
2. Між класною й домашньою роботою пропускають два рядки (між видами робіт, що входять до складу класної чи домашньої роботи, рядків не пропускають).
3. Дату класної, домашньої чи контрольної роботи з мови чи літератури у 5–9 класах записують так: у першому рядку дату записують словами, а в другому — вид роботи (класна чи домашня), тема, вправа, яка виконується, наприклад:

*Перше жовтня*

*Класна робота*

*Складносурядне речення*

*Вправа 94*

У 10–11 класах у робочих зошитах з української мови і літератури — інше оформлення: на полях зазначають дату цифрами (01.12).

У зошитах для контрольних робіт в усіх класах записується дата й тема, у межах якої виконується контрольна робота:

*Перше жовтня*

*Усна народна творчість*

4. Після заголовків, назв видів робіт, підпису зошита крапку не ставлять.
5. Зошити підписувати мовою, що вивчається.
6. Неправильний запис охайно перекреслюють (а не беруть у дужки чи витирають гумкою або замальовують коректором).
7. Зразок підпису зошита:

*Зошит*  
*для робіт з української літератури*  
*учня 8-А класу*  
*МОЗ «Тираспольська СШ №16»*  
*Скрипника Володимира*

*Зошит*  
*для контрольних робіт*  
*з української літератури*  
*учениці 5-Б класу*  
*МОЗ «Слободзейська СШ №1»*  
*Зелінської Наталії*

*Зошит*  
*для робіт з розвитку мовлення*  
*з української мови*  
*учня 6-В класу*  
*МОЗ «Рибницька СШ №3»*  
*Дмитренка Петра*

8. Кількість робочих зошитів з української мови визначається за класами: 5–9 класи — по два зошити; 10–11 класи — по одному зошиту.
9. Для контрольних робіт з української мови і літератури в усіх класах використовують по одному зошиту.
10. Кількість робочих зошитів з української літератури — по одному в кожному класі.
11. Для навчальних і контрольних видів письмових робіт використовують зошити в лінію (з позначеними полями) на 18 або 24 сторінки (у 10–11 класах зошит для навчальних робіт може бути більшим за обсягом).
12. Аналіз контрольних письмових творів і переказів, а також контрольних диктантів виконують у робочому зошиті.

13. Зошити для контрольних робіт мають зберігатися в школі протягом усього навчального року.

14. Зошити для навчальних класних і домашніх робіт з української мови перевіряють: у 5–6 класах — двічі на тиждень; у 7–9 класах — 2–3 рази на місяць; у 10–11 класах — двічі на місяць.

15. Зошити для навчальних класних і домашніх робіт з української літератури перевіряють раз на місяць у кожному класі.

16. Усі виправлення, помітки й записи в учнівських роботах слід виконувати ручкою з червоним чорнилом.

17. Виявлені помилки позначають так:

— орфографічні, пунктуаційні та граматичні помилки на вивчені вже правила підкреслюють горизонтальною рисою або виправляють, а на полях в цьому ж рядку вказують тип помилки ( | — орфографічна, V — пунктуаційна, Г — граматична); помилки на ще не вивчені правила виправляють, перекреслюючи їх скісною рисою (/) й надписуючи потрібну літеру чи розділовий знак, але не враховують при остаточному визначенні оцінки;

— зазначають *лексичні* (неточність у слововживанні, тавтологія, русизми (тощо), *стилістичні* (стильова невідповідність дібраних мовних засобів, їхня одноманітність тощо) та *змістові помилки* (*логічні* — втрата послідовності викладу, неправильний поділ тексту на абзаци, *фактичні* — неправильно вказано дату, власну назву тощо), підкреслюють горизонтальною хвилястою рисою й на полях в цьому ж рядку вказують тип помилки (Л — лексична, С — стилістична, З — змістова).

18. За наявності у роботі більше п'яти виправлень оцінка знижується на бал.

19. Дві негрубі помилки вважають за одну.

Рекомендуємо для обговорення на серпневих нарадах наступні актуальні проблеми викладання української мови та літератури у новому навчальному році:

— оновлення навчального та методичного забезпечення з української мови (рідної) та літератури;

— підготовка учнів до ЄДЕ з української мови та літератури;

— критерії оцінювання навчальних досягнень учнів, форми контролю, інструкції щодо оформлення шкільної документації;

— використання методів проєктів і комп'ютерних технологій на уроках української мови і літератури;

— покращення роботи з обдарованими дітьми шляхом залучення їх до участі в олімпіадах, конкурсах, різноманітних проєктах.

Укладач

**Бронич І.О.**, науковий співробітник НМЦ ІРО ДОЗ ДПО «ІРОіПК»